

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

Quintilianus, Marcus Fabius

Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665

Cap. V. De iudicio & consilio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12945

catione fit potentius, quam in actione: quia in illa nobis ipsi respondemus, in hac adversarium quasi confessum tenemus. Est in primis acuti, videre quo iudex dicto moveatur, quid respuat: quod ex vultu sæpissime, & aliquando etiam dicto aliquo factove ejus deprehenditur. Et instare proficientibus: & ab iis quæ non adjuvant, quam mollissime pedem oportet referre. Faciunt hoc medici quoque, ut remedia perinde perseverent adhibere, vel desinant, ut illa recipi vel respui vident. ¹ Nonnunquam si rem evolvere propositam facile non sit, inferenda est alia quæstio: atque in eam, si fieri potest, iudex avocandus. Quid enim cum respondere non possis, agendum est, nisi ut aliud invenias, cui adversarius respondere non possit? In plerisque iudex est avocandus, ut dixi, ² qui circa testes est locus, & personis modo distat, quod hinc patronorum inter se certamen, illic pugna inter testem & patronum. Exercitatio vero hujus rei longe facilior. Nam est utilissimum, frequenter cum aliquo qui sit studiorum eorundem, sumere materiam vel veræ vel etiam fictæ controversiæ, & diversas partes altercationis modo tueri: quod idem etiam in simplici genere quæstionum fieri potest. Ne illud quidem ignorare advocatum volo, quo quæque ordine probatio fit apud iudices preferenda: cujus rei eadem in argumentis ratio est, ut potentissima prima & summa ponantur. Illa enim ad credendum præparant iudicem, hæc ad pronuntiandum.

¹ Nonnunquam si rem.] Hæc est solutio de qua sæpenumero diximus, quæ fit per compensationem, cum aliquid non solvimus, sed aliud objicimus. Idem.

² Qui circa testes est locus.] Nam dicitur lib. 5. cap. de testimoniis, sæpenumero testem esse extra causam avocandum. Idem.

C A P. V.

De iudicio & consilio.

His pro nostra facultate tractatis, non dubitarem transire protinus ad *dispositionem*, quæ ordine ipso sequitur: nisi

Eloquentia maxime pendet à *prudencia*, cujus partes sunt *iudicium* & *consilium*: quæ quanquam finitima sunt, hoc tamen differunt, quod *iudicium* est in

nisi vereretur, ne quoniam fuerunt qui *judicium inventioni* sub-
 jungerent, præterisse hunc locum quibusdam videretur, qui
 mea quidem opinione adeo partibus operis hujus omnibus
 connexus ac mistus est, ut ne à sententiis quidem aut verbis
 saltem singulis possit separari: ¹ nec magis arte traditur,
 quam gustus aut odor. Ideoque nos quid in quaque re se-
 quendum cavendumque sit, docebimus, ut ad ea *judicium*
 dirigatur. *Præcipuum* igitur, *ne quod effici non potest, aggre-*
dianur: ut contraria vitemus, & communia: ne quid in
 eloquendo corruptum obscurumque sit: referatur oportet
 ad sensus, qui non docentur. Nec multum à *judicio* credo
 distare *consilium*, nisi quod illud ostendentibus se rebus ad-
 hibetur, hoc latentibus, & aut omnino nondum repertis,
 aut dubiis: & quod *judicium* frequentissime certum est: *con-*
silium vero est ratio quædam alte petita, & plerumque plura
 perpendens & comparans, habensque in se & inventio-
 nem, & *judicationem*. ² Sed ne hæc quidem præcepta in
 universum spectanda sunt: nam ex re sumitur, cui locus
 ante actionem est frequenter. Nam Cicero summo consi-
 lio videtur ³ in Verrem vel contrahere tempora dicendi ma-
 luisse, quam in eum annum, quo erat Quin. Hortensius con-
 sul futurus, incidere. Et in ipsis actionibus primum ac po-
 tentissimum obtinet locum. nam quid dicendum, quid ta-
 cendum, quid diffitendum sit, exigere, consilii est: ne-
 gare sit satius, an defendere: ubi proœmio utendum, &
 quali: narrandumne & quomodo: jure prius pugnandum,

an

in rebus inventu facilioribus, & quasi
 se ostendentibus: *consilium* in occultis,
 retrusioribus, & dubiis. De quo vide
 Cic. in Orat. ad Brutum. & Eras. in Ec-
 clef. lib. 1. Turneb.

¹ Nec magis arte traditur, &c.] Ju-
 dicitur certe pendet à naturali oratoris
 ingenio, & à rerum personarumque
 circumstantiis. Idem.

² Sed ne hæc quidem.] Significat in
 consilio & *judicio* non satis esse univerſa-

les præceptiones, cum subinde pro
 ratione circumstantiarum variantur.
 Idem.

³ In Verrem vel contrahere tempora.]
 Agebat Verres omni ratione, ut causa
 differretur usque post Calendas Janua-
 rias, cum jam Hortensius Verres patro-
 nus magistratum inisset. quod cum in-
 telligeret Cicero, perpetuam orationem
 omisit, & altercatione duntaxat uti vo-
 luit. Idem.

11

1 Idem

an æquo: quid sit ordo utilissimus: tum omnes colores, aspere an leniter, an etiam submisse loqui expediat. Sed hæc quoque ut quisque passus est locus, monuimus: idemque in reliqua parte faciemus. pauca tamen exempli gratia ponam: quibus manifestius appareat quid sit quod demonstrari posse præceptis non arbitror. Laudatur consilium Demosthenis, quod cum suaderet bellum Atheniensibus parum id prospere expertis, nihil adhuc factum esse ratione monstrat: poterat enim emendari negligentia. At si nihil esset erratum, melioris in posterum spei non erat ratio. ¹ Idem cum offensam vereretur si objurgaret populi segnitiam: in asserenda libertate reipublicæ, majorum laude uti maluit, qui eam fortissime administrassent. Nam & faciles habuit aures, & natura sequebatur ut meliora probanteis pejorum pœniteret. Ciceronis quidem vel una pro Cluentio quamlibet multis exemplis suffecerit oratio. Nam quod in eo consilium maxime mirer? *primamne expositionem, qua matri, cujus filium premebat auctoritas, abstulit fidem? an quod idem corrupti iudicii crimen transferre in adversarium maluit quam negare propter inveteratam (ut ipse dicit) infamiam? An quod in re invidiosa, legis auxilio novissime est usus?* quo genere defensionis etiam offendisset nondum præmollitas iudicum mentes: an quod seipsum invito Cluentio facere testatus est? Quid pro Milone? *quod non ante narravit, quam præiudiciis omnibus reum liberaret? quod insidiarum invidiam in Clodium vertit?* quanquam re vera fuerat pugna fortuita: quod factum & laudavit: & tamen *voluntatem Milonis removit? quod illi preces non dedit, & in earum locum ipse successit?* Infinitum est enumerare, ut *Cotta detraxerit auctoritatem: ut pro Ligario se opposuerit: Cornelium ² ipsa confessionis fiducia eripuerit.* Illud dicere fatis habeo, nihil esse non modo in orando, sed
in

¹ Idem cum offensam.] Hæc sumpta sunt ex Dionysio Halicarnasseo cap. de figuratis causis. Idem.

² Ipsa confessionis fiducia.] Nam confessus est Cornelium in concione codicem legisse, non ut legem perferret, sed ut recognosceret. Idem.

in omni vita, prius consilio: frustra que sine eo tradi ceteras artes, plusque vel sine doctrina prudentiam, quam sine prudentia facere doctrinam. Aptare etiam orationem locis, temporibus, personis, esse ejusdem virtutis. Sed hinc quia latius fusus est locus, mistusque cum elocutione, tractabitur cum præcipere de apte dicendo cœperimus.

Ii 2 M. FAB.